

УДК 330.3

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Кушал І.М.

CONCEPT FORMATION TAX POLICY INNOVATIVE SOFTWARE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Kushal I.M.

У статті розглянуто провідний досвід використання податкових інструментів щодо забезпечення інноваційного розвитку держави, запропоновано концепцію формування податкової політики відповідно до пріоритетів інноваційного розвитку України та закріплених законодавством принципів податкової системи. Означено причинно-наслідковий зв'язок між ефективною податковою політикою та інноваційним розвитком держави. Доведено необхідність впровадження податкових засобів стимулювання інноваційної діяльності на сучасному етапі розвитку України. Визначено основні цілі, складові, напрями вдосконалення податкової політики забезпечення інноваційного розвитку та очікувані результати від впровадження запропонованої концепції формування податкової політики відповідно до пріоритетів інноваційного розвитку України.

Ключові слова: концепція, податкова політика, інноваційний розвиток, податкові інструменти, податковий кредит, податкова ставка, стимулювання

Вступ. Обраний в Україні курс на інноваційний розвиток визначає перехід її економіки до якісно нового стану, що супроводжується активізацією інноваційної діяльності, що дасть змогу реорганізувати економіку на основі розвитку наукоємних виробництв та впровадженням у виробництво прогресивних високотехнологічних процесів, розробки та випуску нової конкурентоспроможної продукції. Безперечно пряме державне фінансування й управління інноваційними процесами у ринкових умовах є важливим, але необхідно задіяти внутрішні механізми фінансування інноваційної діяльності, коли відбувається взаємодія важелів і стимулів господарської діяльності між учасниками інноваційного процесу. Як свідчить світовий досвід, одним із найбільш поширених механізмів забезпечення розвитку інновацій у руках держави є податкова політика з її інструментами [2, с. 116].

Даній проблемі присвячено наукові роботи таких вітчизняних дослідників: Гаман М., Гвоздія В.А., Дибі В. А., Корнієнка С. М., Крисоватого І. А., Подлевського А. А. та інші.

Незважаючи на глибину наукових наробок у цій сфері та з урахуванням яскраво вираженого фіскального характеру податкової системи України, низка питань щодо забезпечення інноваційного розвитку залишається невирішеною.

Мета даної статті полягає в дослідженні принципів та категоріального апарату концепції формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку України, що досягається шляхом вирішення певних завдань: визначення пріоритетних принципів податкової системи та податкових інструментів; розробка заходів стимулювання інноваційного розвитку держави через податкові важелі; окреслення подальших напрямів розвитку податкової політики щодо забезпечення інноваційного розвитку країни.

Викладення основних матеріалів. Перш ніж розглядати концепцію формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку в Україні необхідно з'ясувати значення самого слова «концепція». Концепція – система доказів певного положення, система поглядів на те чи інше явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ [1, с. 571]. У найбільш простому вигляді концепцію формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку можна представити за допомогою рис. 1.

Розглядаючи категоріальний апарат податкової політики забезпечення інноваційного розвитку, перш за все, необхідно визначити суб'єкти та об'єкти даної політики. Суб'єктами тут виступають органи державної влади, які здійснюють реалізацію податкової політики забезпечення інноваційного розвитку. А об'єктом податкової політики забезпечення інноваційного розвитку є система оподаткування, вдосконалення якої повинно сприяти розвитку інноваційної діяльності.

Необхідно зазначити, що для ефективного використання податкової політики у контексті забезпечення розвитку інноваційної діяльності необхідно розуміти причинно-наслідковий зв'язок цього про-

цесу. Можна сказати, що податкова політика та інноваційна діяльність є взаємопов'язаними [3]: гнучка податкова політика сприятиме розвитку залучення інвестицій до інноваційної діяльності. У свою чергу, ефективна реалізація інноваційних проектів

сприятиме більшому наповненню бюджету за рахунок сплати податків.

Також, важливим є визначення напрямів вдосконалення податкової політики забезпечення інноваційного розвитку, які представлено на рис. 2.

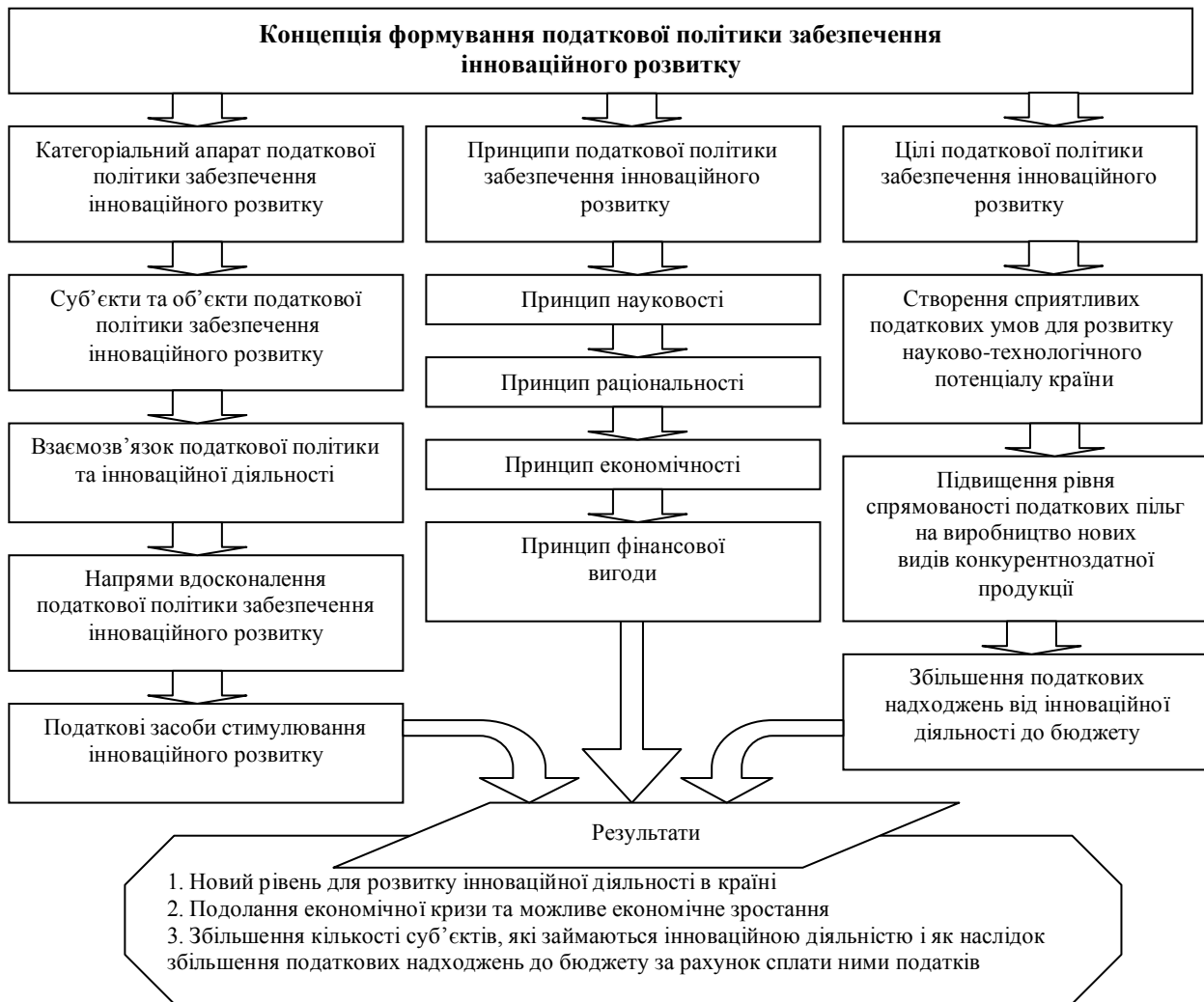

Рис. 1. Концепція формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку
Джерело: розроблено автором на основі [8, с. 10]

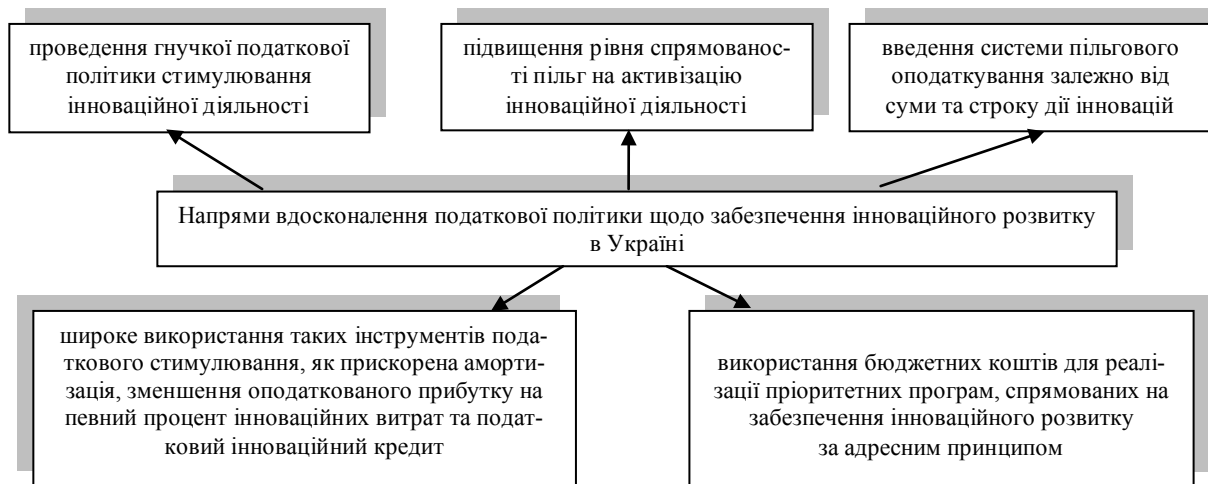

Рис. 2. Основні напрями вдосконалення податкової політики забезпечення інноваційного розвитку в Україні

При формуванні податкової політики забезпечення інноваційного розвитку в Україні на сучасному етапі становлення необхідно запровадити такі податкові засоби стимулювання інноваційної діяльності [12, с. 219]:

1. Запровадження в практику оподаткування та використання в чітко обумовлених випадках суб'єктами господарювання інноваційного податкового кредиту, який позитивно зарекомендував себе в міжнародній практиці оподаткування. При цьому максимальний розмір податкового кредиту не повинен перевищувати третини вартості нового обладнання та технологій, що придбаваються суб'єктами господарювання, а максимальний термін його надання – 5 років.

2. Застосування знижених ставок при оподаткуванні прибутку, отриманого від продажу інноваційного продукту, а також часткове звільнення від оподаткування прибутку новостворених підприємств, що забезпечують виробництво інноваційного продукту та надання інноваційних послуг [10, с.49]. Таке звільнення доцільно надавати в перші роки діяльності, на період окупності, але не більше як на 3 роки.

3. Встановлення пільгового оподаткування НДДКР податком на додану вартість, податком на прибуток підприємств та майновими податками. Пільги повинні стосуватися майна, що використовується для забезпечення інноваційної діяльності [12, с. 220].

4. Стимулюючу роль може відігравати й компенсація витрат підприємств на проведення НДДКР та фінансування інноваційного переоснащення через їх часткове включення до валових витрат і зменшення, таким чином, податку на прибуток. При цьому доцільно запровадити обмеження на рівні 50 % нарахованого податку на прибуток. Цим досягатиметься паритетність суб'єктів господарювання і держави при фінансуванні технічного переоснащення виробництва та здійсненні інновацій.

5. Відновлення функціонування інноваційного фонду (у складі спеціального фонду державного бюджету або як цільового позабюджетного фонду) та запровадження цільових податкових платежів (відрахувань), диференційованих залежно від отриманих податкових інноваційних пільг.

6. Податкова підтримка інноваційної діяльності безпосередньо пов'язана з амортизаційною політикою, її спрямованістю на інтенсивне оновлення виробничого потенціалу. Для підвищення значущості амортизаційних відрахувань у власних інноваційно-відтворювальних ресурсах господарюючих суб'єктів доцільним є запровадження практики використання прискорених методів нарахування амортизації з метою оподаткування прибутку [10, с. 50].

На сьогодні, всі податкові засоби стимулювання підприємницької діяльності впроваджено у Податковому кодексі України [9]. Але всі засоби, що існують, згідно з Податковим кодексом стимулюють розвиток тієї чи іншої діяльності, без ураху-

вання інноваційної компоненти. Тож, необхідним є використання податкових засобів стимулювання з урахуванням саме інноваційної складової того чи іншого проекту.

Тому, згідно із Указом Президента України та дорученням Кабінету Міністрів України необхідно внести зміни до Закону України «Про інноваційну діяльність» [5] та Податкового кодексу України [9] з метою державного забезпечення впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах. Державне агентство науки, інновацій та інформатизації України є співвиконавцем цього доручення, що стало підставою для розробки законопроекту «Про внесення змін до Податкового кодексу в частині стимулювання інноваційної діяльності» [11]. Законопроект спрямований на стимулювання інноваційної діяльності шляхом надання суб'єктам господарювання, що здійснюють інноваційну діяльність, підтримки, зокрема, у формі:

– внесення до складу витрат 100 та 150 відсотків витрат, що виникають у результаті реалізації виконавцями пріоритетних інноваційних проектів, в окремих частинах фінансування;

– звільнення від податку на прибуток суми інвестицій, одержаної в результаті реалізації пріоритетних інноваційних проектів;

– звільнення від оподаткування ПДВ нового устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні та будуть використовуватися для реалізації пріоритетного інноваційного проекту;

– звільнення від плати за землю небюджетних наукових установ упродовж строку чинності свідоцтва про включення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави.

Реалізація положень законопроекту не передбачає додаткових витрати з державного бюджету та сприятиме забезпеченню розвитку інноваційних проектів, реалізація яких дозволить суттєво збільшити надходження до державного та місцевого бюджетів, які мають перекрити запропоновану «нібито пільгу». Крім того, частина положень встановлюється тимчасово, до 1 січня 2018 року. Тож згодом результати такого податкового режиму будуть проаналізовані на доцільність подальшого його продовження.

Реальні втрати бюджету від підтримки інноваційної сфери через засоби пільгового оподаткування є вельми незначними, особливо порівняно зі втратами мультиплікаційного ефекту, який мав би місце в разі розвитку інноваційної діяльності, і скасування заходів стимулювання інноваційної діяльності видається економічно невиправданим, введення нових пільг сприятиме розвитку економіки, а саме [4, с. 80]: розвитку пріоритетної інноваційної діяльності, що надасть можливість вирівняти структурну деформованість економіки та домінування низькотехнологічних виробництв, забезпечить створення сприятливого клімату для власних наукомістких виробництв повного циклу, забезпечить підвищення кон-

курентоспроможності українського продукту на світовому ринку, а також підвищить інноваційну активність вітчизняних суб'єктів господарювання.

Результати досліджень. Концепція формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку в Україні повинна відповідати наступним принципам (рис. 3).

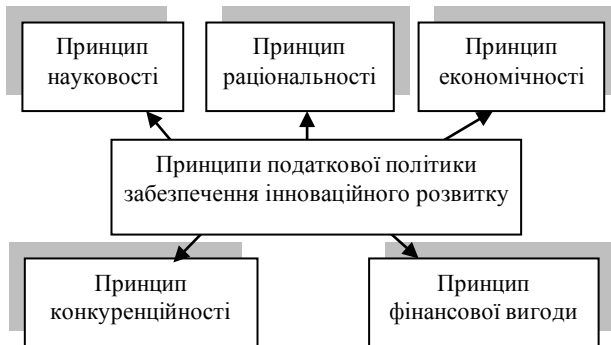

Рис. 3. Принципи податкової політики забезпечення інноваційного розвитку

Джерело: розроблено автором на основі [7, с. 47; 9]

Принцип науковості – окреслює важливість формування податкового забезпечення інноваційного розвитку на основі науково-логічних досліджень.

Принцип раціональності – означає, що необхідність використання тих чи інших податкових інструментів для забезпечення розвитку інноваційної діяльності повинна бути обґрунтована.

Принцип економічності – передбачає ефективну та економічну організацію податкового забезпечення інноваційного розвитку, відповідно до якого витрати на заходи щодо його реалізації перекриватимуться позитивними ефектами від здійснення інноваційної діяльності.

Принцип конкурентності – вказує на важливості застосування будь-яких інструментів і важелів податкової політики при забезпеченні розвитку інноваційної діяльності, які повинні сприяти підвищенню конкурентоздатності вітчизняних підприємств.

Принцип фінансової вигоди – визначає, що дія будь-яких інструментів та важелів податкової політики забезпечення інноваційного розвитку повинна, у кінцевому результаті, забезпечуватися фінансовою вигодою у вигляді отримання прибутків для суб'єкта господарювання та у вигляді отримання додаткових фінансових ресурсів, зокрема, податкових надходжень, для держави.

Та найважливішим при формуванні податкової політики забезпечення інноваційного розвитку є визначення цілей, яких необхідно досягнути. Державна податкова політика, сприяючи розвитку інноваційної діяльності повинна ставити перед собою такі основні цілі (рис. 4).

За умові реалізації даної концепції формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку можливо отримати такі позитивні результати:

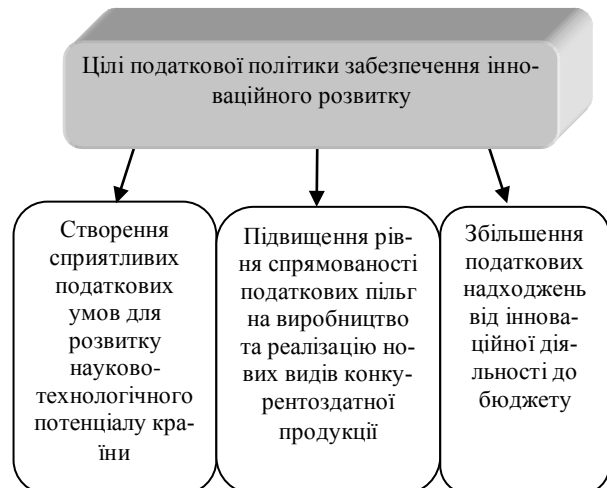

Рис. 4. Основні цілі податкової політики забезпечення інноваційного розвитку в Україні

Джерело: розроблено автором за даними [4, с. 82]

1. Отримати новий рівень для розвитку інноваційної діяльності в країні.
2. Подолання економічної кризи та можливе економічне зростання.
3. Збільшення кількості суб'єктів інноваційної діяльності і як наслідок збільшення податкових надходжень до бюджету за рахунок сплати ними податків.

Висновки. Для реалізації концепції формування податкової політики забезпечення інноваційного розвитку в Україні, необхідно провести структурні реформи вітчизняної економіки, які пов'язані зі створенням сприятливого податкового клімату для розвитку інноваційної діяльності. Незважаючи на обмеженість фінансових ресурсів, у сучасних умовах держава має стимулювати та забезпечувати розвиток інноваційної діяльності, адже відмова від цього може призвести до консервації накопиченого в Україні інноваційного потенціалу та структурної деградації економіки країни.

Л і т е р а т у р а

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінськ : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Гаман М. Удосконалення механізмів оподаткування інноваційної діяльності в Україні в контексті світового досвіду / М. Гаман, Т. Крушельницька // Вісник Національної академії державного управління. – 2010. – № 4. – С. 116–123.
3. Гвозд'їй В. А. Вплив податкової політики на інноваційні зрушення в економіці України / В. А. Гвозд'їй. – [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу : <http://ndi-fr.asta.edu.ua/thesis/49/#.VSTQstysVoE>.
4. Диба В. М. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / В. М. Диба, А. С. Никифоров, В. О. Парнюк // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 78–86.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002. № 40-IV.
6. Корнієнко С. М. Вплив податкової політики на стимулювання інвестиційних процесів в Україні / С. М. Корнієнко // Економічний вісник ХНЕУ. – 2010. – № 2. – С. 32–35.

7. Крисоватий І. А. Теоретичні обґрунтування механізму податкового регулювання інноваційної діяльності / І. А. Крисоватий // Ефективна економіка. – 2013. – №12. – С. 43–48.
8. Ліхоносова Г. С. Організаційно-економічні засади самоорганізації підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Г.С. Ліхоносова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 20 с.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2013. № 2756-VI.
10. Подлевський А. А. Податкове стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні / А. А. Подлевський, Н. Ю. Перев'язенко // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. – 2011. – Випуск XVII, № 4. – С. 48–56.
11. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання інноваційної діяльності)» від 24.07.2014. № 4360а.
12. Стратегія економічного і соціального розвитку України 2004 – 2015 років «Шляхом Європейської інтеграції» [авт. кол. : А. С. Гальчинський, В. М. Гесць]. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

References

1. Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi' ukrai'ns'koi' movy / ukl. i golov. red. V. T. Busel. – K. : Irpin' : VTF «Perun», 2009. – 1736 s.
2. Gaman M. Udoskonalennja mehanizmv opodatkovannja innovacijnoi' dijal'nosti v Ukraїni v konteksti svitovogo dosvidu / M. Gaman, T. Krushel'nyc'ka // Visnyk Nacional'noi' akademii' derzhavnogo upravlinnja. – 2010. – № 4. – S. 116–123.
3. Gvozdij V. A. Vplyv podatkovoi' polityky na innovacijni zrushennja v ekonomici Ukraїny / V. A. Gvozdij . – [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/49/#.VSTQstysVoE>.
4. Dyba V. M. Podatkove stymuljuvannja innovacijnoi' dijal'nosti / V. M. Dyba, A. Je. Nykyforov, V. O. Parnjuk // Finansy Ukraїny. – 2009. – № 5. – S. 78–86.
5. Zakon Ukraїny «Pro innovacijnu dijal'nist'» vid 4.07.2002. № 40-IV.
6. Kornijenko S. M. Vplyv podatkovoi' polityky na stymuljuvannja investyциjnnyh procesiv v Ukraїni / S. M. Kornijenko // Ekonomichnyj visnyk HNEU. – 2010. – № 2. – S. 32–35.
7. Krysovatyj I. A. Teoretychni obgruntuvannja mehanizmu podatkovogo reguljuvannja innovacijnoi' dijal'no-sti / I. A. Krysovatyj // Efektyvna ekonomika. – 2013. – №12. – S. 43–48.
8. Lihonosova G. S. Organizacijno-ekonomichni zasady samoorganizacij pidpryemstv : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ek. nauk : 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnja pidpryemstvamy (za vydamy ekonomichnoi' dijal'nosti) / G.S. Lihonosova. – Lugansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2011. – 20 s.
9. Podatkovyj kodeks Ukraїny vid 02.12.2013. № 2756-VI.
10. Podlevs'kyj A. A. Podatkove stymuljuvannja investyциjno-innovacijnoi' dijal'nosti v Ukraїni / A. A. Podlevs'kyj, N. Ju. Perev'jzenko // Problemy racional'nogo vykorystannja social'no-ekonomichnogo ta pryrodno-resursnogo potencialu regionu. – 2011. – Vypusk XVII, № 4. – S. 48–56.

11. Proekt Zakonu Ukraїny «Pro vnesennja zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraїny (shhodo stymuljuvannja innovacijnoi' dijal'nosti)» vid 24.07.2014. № 4360a.
12. Strategija ekonomichnogo i social'nogo rozvytku Ukraїny 2004 – 2015 rokiv «Shljahom Jevropejs'koi' integracij» [avt. kol. : A. S. Gal'chyns'kyj, V. M. Gejec']. – K. : IVC Derzhkomstatu Ukraїny, 2004. – 416 s.

Кушал И. Н. Концепция формирования налоговой политики обеспечивающей инновационное развитие в Украине

В статье рассмотрен ведущий опыт использования налоговых инструментов обеспечивающих инновационное развитие страны, предложена концепция формирования налоговой политики соответствующей инновационным приоритетам Украины и законодательно закреплённых принципов налоговой системы. Обозначена причинно-следственная связь налоговой политики и инновационного развития страны. Доказана необходимость внедрения налоговых мер стимулирования инновационной деятельности на современном этапе развития Украины. Определены основные цели, составляющие, направления усовершенствования налоговой политики обеспечивающей инновационное развитие и ожидаемые результаты о внедрения предложенной концепции формирования налоговой политики в соответствии с приоритетами инновационного развития Украины

Ключевые слова: концепция, налоговая политика, инновационное развитие, налоговые инструменты, налоговый кредит, налоговая ставка, стимулирование

Kushal I.M. Concept formation taxation policy innovative software development in Ukraine

The article deals with leading expertise in the use of instruments to provide innovative development of the country, proposed end formation of tax policy priorities under the second innovation development of Ukraine and laws enshrined the principles of taxation system. Author determined a causal link between effective taxation policy and innovative development. The necessity implementation of tax measures to promote innovation in modern-stage, development of Ukraine, namely the tax credit, the application of a reduced tax rate on profits from innovation, estab preferential tax treatment for the main taxes and compensation costs of research works using amortization policies and more. The main objectives, components, lineation the improvement of tax policy to promote innovation and expected results of the implementation of the proposed concept of formation of taxation policies in accordance with the priorities of innovation development of Ukraine.

Keywords: concept, tax policy, innovative development, tax tools, tax credit, the tax rate, stimulation

Кушал Ирина Николаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри оподаткування і соціальної економіки Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, inkushal@mail.ru

Рецензент: д.е.н., проф. **Рамазанов С.К.**

Стаття подана 12.01.15